

СЕКЦІЯ 5

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 332.1:330.101

Ажаман І.А.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту та управління проектами
Одеської державної академії будівництва та архітектури*

ІНСТИТУЦІЙНИЙ ПІДХІД У ДОСЛІДЖЕННІ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО І ЦИВІЛЬНОГО БУДІВНИЦТВА В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Стаття присвячена питанню використання інституційного підходу у дослідженні розвитку будівництва в сільській місцевості. На основі узагальнення досліджень вітчизняних та іноземних науковців сформовано визначення «інституцій» та «інститутів». Визначено формальні і неформальні інституції, інститути, які впливають на розвиток промислового і цивільного будівництва в сільській місцевості. Обґрунтовано значення інституційного підходу у дослідженні розвитку будівництва в сільській місцевості.

Ключові слова: інституції, формальні інституції, неформальні обмеження, інститути, розвиток будівництва, інституційний підхід, сільська місцевість.

Ажаман И.А. ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЙ ПОДХОД В ИССЛЕДОВАНИИ РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННОГО И ГРАЖДАНСКОГО СТРОИТЕЛЬСТВА В СЕЛЬСКОЙ МЕСТНОСТИ

Статья посвящена вопросу использования институционального подхода к исследованию развития строительства в сельской местности. На основе обобщения исследований отечественных и зарубежных ученых сформировано определение «институций» и «институтов». Определены формальные и неформальные институции, институты, которые влияют на развитие промышленного и гражданского строительства в сельской местности. Обосновано значение институционального подхода в исследовании развития строительства в сельской местности.

Ключевые слова: институции, формальные институции, неформальные ограничения, институты, развитие строительства, институциональный подход, сельская местность.

Azhaman I.A. INSTITUTIONAL APPROACH STUDY OF DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL AND CIVIL BUILDING IN RURAL AREAS

This article is devoted to the issue of using the institutional approach to the study of building in rural areas. On the basis of summarizing domestic and foreign research scientists formed the definition of «institutes» and «institutions». Formal and informal institutions, institutes that influence the development of industrial and civil building in rural areas were identified. The value of the institutional approach to the study of building in rural areas is established.

Keywords: institutions, formal institutions, informal constraints, institutes, development of building, institutional approach, countryside.

Постановка проблеми. Дослідження проблем розвитку сільських територій за сучасних економічних, соціальних, демографічних і інших умов, якими характеризується країна, визначають необхідність пошуку підходів за допомогою яких можливо забезпечити досягнення стабільності розвитку промислового та цивільного будівництва в сільській місцевості у відповідності до вимог господарюючих суб'єктів і мешканців села, інноваційних досягнень в галузі, а також загальних напрямків розвитку держави. У зв'язку з цим особливого значення набуває інституційне забезпечення, яке створює підґрунтя щодо розвитку будівництва на селі для соціально-економічного зростання і росту добробуту населення. Водночас дослідження розвитку промислового та цивільного будівництва на селі з точки зору інституційного підходу не знайшло відповідного відображення в наукових працях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теорія інституційного підходу отримала широке висвітлення в економічній літературі. Серед іноземних авторів даній проблематиці приділяли уваги такі вчені, як Норт Д., Еггертссон Т., Ходжсон Дж. та інші [1-4]. У вітчизняній літературі дану проблему розглядали Гайдай Т.В., Геєць В.М., Іншаков О.В., Фролов Д.П., Коюда О.П. тощо [5-9]. Проте такі дослідження но-

сять теоретичний характер та не відображають особливостей розвитку будівництва в сільській місцевості. Отже, поглибленого дослідження вимагає інституційне забезпечення розвитку промислового та цивільного будівництва на селі.

Постановка завдання. На основі викладеного була сформована мета, що полягає у визначенні основних інститутів та інституцій, які впливають на розвиток промислового і цивільного будівництва в сільській місцевості та обґрунтуванні можливості і необхідності використання інституційного підходу у дослідженні його (будівництва) розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчення питання використання інституційного підходу до дослідження розвитку будівництва на селі перш за все потребує формування понятійного апарату, а саме інститутів і інституцій.

В науковій літературі представлені неоднозначні трактування інститутів. Так, Т. Веблен, який відноситься до американської школи інституціоналізму, інститут розглядає як стійку форму господарської діяльності на рівні фірм та індивідів. Я. Кузьмін інститути визначає як правила, які доповнюються механізмами примусу до їх виконання [11]. Як зовнішні обмеження або рефлексивні норми діяльності людей розглядає інститути В. Гребенніков [12].

Етимологічно «інститут» означає установлення, а також установу, організацію, за допомогою якої здійснюються, передаються специфічні суспільні функції.

В перекладі робіт Д. Нортон інститути визначаються як «правила гри», обмеження, які люди накладають на взаємовідносини між собою в формальній і неформальній формі. Проте в оригінальному трактуванні Д. Нортон під «правилами гри» розумів саме інституції. Автором також виділяється поняття «організація», під якою розуміються «гравці», для яких встановлюються такі «правила гри».

Вирішенню питання категорійної специфікації таких понять, як «інститути» і «інституції» приділена значна увага в роботах Фролова Д.П. та Іншакова О.В. Автори дійшли висновку про необхідність розмежування понять інститути, інституції та організації. Під інститутами вони розуміють абстрактну функціональну модель конкретних організацій, що фіксує їх видовий статус і найзагальніші інституційні риси. Це «тверді структури», що діють у господарських системах. Інституції ж розглядаються як соціальні форми типізації функцій господарюючих суб'єктів. Організації являються системою колективних дій [9, 10].

На основі узагальнення досліджень даного питання під інституціями нами буде розумітися сукупність формальних правил і норм, закріплених у відповідних нормативно-правових актах та інших документах, а також неформальних обмежень – культурних традицій, звичаїв та іншого, згідно з якими діють люди в певних сферах суспільного життя, в т. ч. економічній, аграрній, будівництві тощо.

Отже, до формальних інституцій, згідно з якими здійснюється розвиток будівництва на селі, відносяться:

- Конституція України – на вищому рівні закріплює загальні функції та статуси членів суспільства;
- Житловий, Цивільний, Господарський, Земельний кодекси, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кодекс законів про працю України – в яких серед іншого визначаються та регламентуються взаємовідношення щодо розвитку будівництва в сільській місцевості;

- галузеві законодавчі акти, які включають нормативно-правові документи, визначаючи пріоритетні напрями та особливості здійснення будівельної діяльності; законодавчі документи, що описують технологічні та технічні особливості будівель та споруд на селі (будівельні норми та стандарти); документи галузі сільського господарства – постанови, закони та інші нормативно-правові акти, що направлені на розвиток агросфери та стимулювання будівництва, що забезпечує створення та оновлення однієї з найбільш вагомих частин основних засобів господарюючих суб'єктів – споруд виробничого призначення.

До неформальних обмежень і умов, що впливають на розвиток будівництва на селі, відносяться:

- традиції щодо зведення житлових і нежитлових споруд. Вони впливають на архітектурні особливості об'єктів будівництва, їх розміщення на території, вибір будівельних матеріалів тощо. Такі особливості виділяються як в розрізі регіонів, так і соціальних груп;

- звичаї, досвід, що історично закріпилися в певній сільській місцевості щодо порядку, технології, особливостей зведення об'єктів виробничого та житлового призначення;

- національна приналежність, вірування тощо.

Крім того, вважаючи на інтеграційні процеси в суспільстві, рівень розвитку науки і техніки, інформаціоналізацію за рахунок поширення інтернет-

технологій, засобів зв'язку, до неформальних інституцій також можна віднести «модні тенденції», які визначають переймання досвіду щодо будівельної діяльності. Інноваційні зрушення як в галузі будівництва, так і в аграрній сфері є також рушійними силами – інституціями, що визначають напрямок і тенденції розвитку виробничого і цивільного будівництва на селі.

Визначення та подальше врахування дії таких інституцій є обов'язковою умовою, фактором стабільного розвитку будівництва в сільській місцевості, а також засобом, що дозволить прогнозувати його напрямки, тенденції і темпи.

Щодо трактування інститутів, то нами останні розглядатимуться як узагальнена організація, абстрактна модель, яка функціонально забезпечуватиме реалізацію певних однотипних інституцій. Інститути передбачають також наявність механізмів спонукання, які дозволять забезпечити виконання або спонукання до виконання певних правил та норм.

Інститути в питанні розвитку будівництва в сільській місцевості є тими силами, які дозволять встановити пріоритетні його напрямки, а, відповідно, ефективно розподілити та розмістити обмежені ресурси суб'єктів, що виступають в ролі замовників та інвесторів проектів зведення, реконструкції виробничих і житлових споруд.

Розвиток будівництва в сільській місцевості обумовлюється системою інститутів, які, згідно з теоретичними положеннями Шастітко А., мають багаторівневий характер, в якому розрізняють інституційне середовище та інституційне погодження. При цьому інституційне середовище вирішує питання надання інформації, спонукання розвитку потреб, сприйняття і реагування на сигнали щодо потреб і проблем як суспільства в цілому, так і окремих його індивідів [13]. Тобто інституційне середовище в певній мірі виконує маркетингову функцію, формуючи, визначаючи та сприяючи задоволенню потреб.

Така система повинна включати інститути:

- науки і освіти – забезпечуватимуть підготовку висококваліфікованих кадрів в галузях будівництва, сільського господарства та інших, які пов'язані з розвитком будівельної діяльності на селі;

- виробництва – вирішуватимуть питання розробки та впровадження техніко-технологічних змін;

- маркетингу – забезпечуватимуть діяльність щодо формування, визначення та задоволення потреб щодо напрямків, тенденцій та темпів розвитку промислового і цивільного будівництва в сільській місцевості;

- інноваційно-інвестиційний, фінансові інститути – вирішуватимуть питання розробки та впровадження інновацій, а також фінансування, інвестування процесів інноваційного розвитку будівництва;

- міжнародні інститути – можуть відігравати роль координуючих, стимулюючих, консалтингових організацій тощо.

Крім цього, вагоме значення мають державні інститути загальнодержавного та регіонального рівнів, які покликані виконувати роль регулюючих, координуючих, інформаційних установ, а також організацій, які приймають безпосередню участь у розробці формальних інституцій.

Використання інституційного підходу до дослідження розвитку промислового і цивільного будівництва на селі (виділення і систематизація основних формальних і неформальних інституцій; визначення, обґрунтування значення та вагомості інститутів; за-

безпечення їх функціонування в напрямку реалізації інституцій) дозволить:

- стабілізувати розвиток будівельної діяльності на основі врахування особливостей та пріоритетів певних сільських територій;

- ефективно розподіляти фінансові, матеріальні та трудові ресурси відповідно до пріоритетних напрямків будівництва;

- забезпечити підвищення якості, екологічності, технологічності, економічності та відповідності потребам об'єктів будівельної діяльності.

Зважаючи на вищевказане, стратегічними напрямками інституційного розвитку промислового і цивільного будівництва на селі є: підвищення професійного рівня діяльності (державної, маркетингової, інноваційно-інвестиційної і ін.); забезпечення комплексності розвитку інституційної інфраструктури; сприяння підвищенню рівня поінформованості як суб'єктів господарювання, так і сільських мешканців.

Висновки з проведеного дослідження. З наведеного вище можна зробити наступні висновки. Чинником стабільного розвитку промислового та цивільного будівництва у відповідності до потреб господарюючих суб'єктів, індивідуумів та загальнодержавної програми є використання інституційного підходу. В рамках останнього вагомим є визначення сукупності формальних і неформальних інституцій, які впливають на розвиток будівництва. Виділення інституційного середовища, що є частиною системи інститутів, дозволить створити умови до формування, визначення та сприяння задоволенню потреб щодо напрямків розвитку будівельної діяльності. Подальші дослідження будуть направлені на вивчення інституційної інфраструктури та механізму розвитку промислового і цивільного будівництва в сільській місцевості.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Норт Д. Інституції. Інституційна зміна та функціонування економіки / Д. Норт; [пер. з англ. І. Дзюб]. – К. : Основи, 2000. – С. 198.
2. Ходжсон Д. Экономическая теория и институты: Манифест современной институциональной экономической теории / Д. Ходжсон; [пер. с англ.]. – М. : Дело. – 21003. – С. 464.
3. Эггертссон Т. Экономическое поведение и институты. / Эггертссон Т. – М. : Дело, 2001. – 408 с.
4. Серл Дж. Что такое институт? / Дж. Серл // Вопросы экономики. – 2007. – № 8. – С. 5-27.
5. Гайдай Т.В. Інституція як інструмент інституційного економічного аналізу / Т.В. Гайдай // Економічна теорія. – 2006. – № 2. – С. 53-64.
6. Гайдай Т.В. Неоінституціоналізм та його аналітично-слідницький потенціал / Т.В. Гайдай // Економіка України. – 2003. – № 9. – С. 60-66.
7. Стратегічні виклики ХХІ століття суспільству та економіці країни: В 3 т., Т. 2: Інноваційно-технологічний розвиток економіки: [За ред. В.М. Гейця, В.П. Симеоненка, Б.Є. Кваснюка] – К. : Фенікс, 2007. – 565 с.
8. Коюда О.П. Інституційний підхід до формування інноваційних систем на регіональному рівні / О.П. Коюда // Вісник СумДУ, Серія «Економіка». – 2012. – № 4. – С. 140-149.
9. Фролов Д.П. Методологический институционализм: новый взгляд на эволюцию экономической науки / Д.П. Фролов // Вопросы экономики. – 2008. – № 11. – С. 90-101.
10. Иншаков О.В. Экономические институты и институции: к вопросу о типологии и классификации / О.В. Иншаков // Социологические исследования. – 2003. – № 9. – С. 42-51.
11. Кузиминов Я.И. Курс институциональной экономики: институты, сети, трансакционные издержки, контракты / Кузиминов Я.И., Бендукидзе К.А., Юдкевич М.М. – М. : Изд-дом ГУ ВШЭ, 2006. – 442 с.
12. Гребенников В.Г. Институционализм как методология экономической науки. Введение в институциональную экономику : учеб. пособие / Гребенников В.Г. – М. : Изд-во «Экономика», 2005. – 639 с.
13. Шаститко А. Предметно-методологические особенности новой институциональной экономической теории / А. Шаститко // Вопросы экономики. – 2003. – № 1. – С. 24-41.

УДК 377.3:687:331.5

Гетьман О.О.

*кандидат економічних наук, доцент
Дніпропетровської державної фінансової академії*

Нагорнюк М.Ю.

*студент
Дніпропетровської державної фінансової академії*

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ МОДЕЛІ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ РИНКУ ПРАЦІ

У статті розглянуто взаємозв'язок ринку освітніх послуг та ринку праці в Україні. Відображено вплив різних факторів на вибір освітньої моделі сучасного фахівця відповідно до вимог роботодавця. Проаналізовано зарубіжний досвід у сфері організації ефективної взаємодії ринку освітніх послуг та ринку праці. Запропонована авторська інтеграційна модель підготовки сучасного фахівця відповідно до вимог вітчизняного ринку праці.

Ключові слова: ринок освітніх послуг, ринок праці, освіта, якість освітніх послуг, інтеграційна модель.

Гетьман О.А., Нагорнюк М.Ю. К ВОПРОСУ ФОРМИРОВАНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ МОДЕЛИ СОВРЕМЕННОГО СПЕЦИАЛИСТА В СООТВЕТСТВИИ С ТРЕБОВАНИЯМИ РЫНКА ТРУДА

В статье рассмотрена взаимосвязь рынка образовательных услуг и рынка труда в Украине. Отражено влияние различных факторов на выбор образовательной модели современного специалиста в соответствии с требованиями работодателя. Проанализирован зарубежный опыт в сфере организации эффективного взаимодействия рынка образовательных услуг и рынка труда. Предложена авторская интеграционная модель подготовки современного специалиста в соответствии с требованиями отечественного рынка труда.

Ключевые слова: рынок образовательных услуг, рынок труда, образование, качество образовательных услуг, интеграционная модель.